

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia
till s.hc@regeringskansliet.se
Ange diarienummer S2024/00085

Remissvar av slutbetänkande Narkotikautredningen - Vi kan bättre! Kunskapsbaserad narkotikapolitik med liv och hälsa i fokus (SOU 2023:62).

Region Dalarna har erbjudit möjlighet att lämna synpunkter på remiss slutbetänkande Narkotikautredningen - Vi kan bättre!

Region Dalarna lämnar följande synpunkter från Hållbarhetsavdelningen, Division Primärvård, Smittskydd och vårdhygien, Division Psykiatri och Rehabilitering samt Läkemedelsavdelningen.

1. Synpunkter från Hållbarhetsavdelningen:

Sammanfattande bedömning av kapitel 14 och 15 som rör det förebyggande arbetet:

I Kapitel 14 och 15 som rör det förebyggande arbetet återkommer utredaren till kommunernas ansvar för det förebyggande arbetet och kommunernas behov av stöd i det förebyggande arbetet. Länsstyrelsen pekas ut som en viktig aktör i stödet till kommunerna.

Sedan ett 30-tal år tillbaka ses växande skillnader i medellivslängd mellan olika socioekonomiska grupper i Sverige. Denna utveckling förklaras av att de förhållanden, villkor och miljöer som människor lever i skiljer sig påtagligt åt för människor i olika sociala positioner, och att skillnaderna växer. Faktorer som innebär ökad risk för unga personer att hamna i ett narkotikabruk är i hög grad desamma som ökar risken för negativa livshändelser som svaga skolresultat, alkoholmissbruk, kriminalitet, arbetslöshet, psykisk ohälsa och tidig död.

Mot denna bakgrund har Region Dalarna i princip två huvudsakliga synpunkter och förslag när det gäller det förebyggande arbetet mot narkotika.

- Det förebyggande arbetet mot narkotika bör integreras i genomförandet av den nationella folkhälsopolitiken antagen av Sveriges riksdag 2018. Den utvecklade folkhälsopolitiken vilar på en

fast kunskapsbaserad grund framtagen av Nationella kommissionen för jämlik hälsa. Det övergripande målet om att skapa samhällliga förutsättningar för god och jämlik hälsa inom en generation innebär i praktiken även andra utfall i form av ökad utbildningsnivå, minskad arbetslöshet, minskad social oro och gynnsam ekonomisk utveckling. Genomförandet av den nationella folkhälsopolitiken kräver ett långsiktigt, löpande arbete, inriktat på livsvillkor i vid mening och skapa mer likvärdiga förutsättningar för människor i olika sociala grupper. Det handlar både om att stärka individers egna möjligheter att handla och generera resurser och att stärka det allmännas förmåga att bidra med resurser.

- Det förebyggande arbetet mot narkotika bör integreras i och på så sätt påskynda omställningen till Nära vård, särskilt i de delar som handlar om ökad lokal samverkan/systemledning mellan regionernas och kommunernas primärvård och andra berörda verksamheter och aktörer, t.ex. tandvården, socialtjänsten, skolan och dess elevhälsa, annan kommunal verksamhet, företagshälsovården, den specialiserade vården samt med aktörer inom det civila samhället och genom samordningsförbunden. Inom ramen för samverkan är det viktigt att det hälsofrämjande och förebyggande arbetet prioriteras.

Region Dalarna föreslår därför att regeringen i överenskommelser med SKR lägger ytterligare medel för att säkerställa möjligheterna till utveckling av nya arbetssätt för det lokala tvärssektoriella arbetet för god och jämlik hälsa.

Region Dalarna föreslår vidare att regeringen fullföljer den politiska beredningen av *SOU 2020:19 God och nära vård, En reform för ett hållbart hälso- och sjukvårdssystem* samt *SOU 2021:34 Börja med barnen! En sammanhållen god och nära vård för barn och unga*

Kommentarer till bedömningar och förslag i kapitel 14 och 15.

Utifrån Region Dalarnas principiella synpunkter belyses utredarens förslag och bedömningar i kapitel 14 och kapitel 15 enligt följande.

Kommentar till bedömningen 14.2: Samordningen av det förebyggande arbetet mellan olika sektorer bör ses som del i utvecklingen av de lokala systemledningarna i omställningen till Nära vård där både kommunens och regionens verksamhetsföreträdare ingår. Länsstyrelsen och Regionens centrala funktioner bör verka för att stödja den lokala samordningsprocessen.

Kommentar till förslag och bedömning 14.3: Kunskapsstödet bör ges en tydlig koppling till implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken. Likaså bör de statliga myndigheterna prioritera samordningen av sina

vägledning och kunskapsstöd relaterat till den nationella folkhälsopolitiken inklusive förtydliganden av hur det narkotikaförebyggande och brottsförebyggande arbetet är inkluderat i ett brett förebyggande och hälsofrämjande arbete i enlighet med den nationella folkhälsopolitiken.

Kommentar till bedömningen 14.4: Satsningarna på att stärka strukturen för samverkan om tidiga insatser bör integreras i utvecklingen av de lokala systemledningarna i omställningen till Nära vård där både kommunens och regionens verksamhetsföreträdare ingår. Regeringen bör därför fullfölja beredningen av SOU 2020:19 God och nära vård, En reform för ett hållbart hälso- och sjukvårdssystem samt SOU 2021:34 Börja med barnen! En sammanhållen god och nära vård för barn och unga

Kommentar till bedömningen 14.5.1: Arbetet med föräldrastöd bör öka i enlighet med utredarens bedömning men arbetet behöver utvecklas och systematiseras ytterligare. Arbetet bör föras in i omställningen till Nära vård varvid en ömsesidig förstärkning av föräldrastödsarbetet och Nära vård-omställningen kan uppnås.

Kommentar till bedömningen 14.5.2: Den mest hälsofrämjande process som skolan kan verka för är att stödja elevernas färdighets- och kunskapsutveckling såsom skolans verksamhet avser. Svårigheterna att skapa de förutsättningar som krävs för detta i skolan behöver adresseras till flera aktörer än skolans huvudmän. Samhället behöver som helhet mobilisera de resurser som krävs för att så många som möjligt ska klara sin skolgång på ett bra sätt. Skolverket bör därför i sitt stöd till skolans huvudmän, i samarbetet med Folkhälsomyndigheten, i ett bredare perspektiv presentera de förutsättningar som krävs för att elevers färdighets- och kunskapsutveckling ska främjas. Hit hör sådant som föräldrars intresse för sina egna barns skolgång, en meningsfull fritid, lärarens pedagogiska ledarskap, tidiga insatser och samordnade insatser för barn och unga i behov m.fl åtgärder som kopplar till genomförandet av den nationella folkhälsopolitiken vilket därtill för med sig att risken för olika riskbeteenden minskar. Skolverkets presentation av viktiga förutsättningar är ett viktigt underlag till den samverkan som för de lokala systemledningar som utvecklas i omställningen till Nära vård.

Kommentar till bedömning 14.5.5: Satsningar på att skapa meningsfull fritid och sysselsättning för barn och unga bör medverka till att påskynda omställningen till Nära vård särskilt i de delar som handlar om ökad lokal samverkan/systemledning mellan regionernas och kommunernas primärvård och andra berörda verksamheter och aktörer.

Kommentar till bedömning 14.5.6: Arbetet med att utveckla förebyggande insatser inom hälso- och sjukvården riktade till unga bör medverka till att påskynda omställningen till Nära vård särskilt i de delar som handlar om ökad lokal samverkan/systemledning mellan regionernas och kommunernas primärvård och andra berörda verksamheter och aktörer.

Kommentar till bedömning 14.5.7: Satsningar på förebyggande insatser riktade till sårbara grupper och individer bör medverka till att påskynda omställningen till Nära vård särskilt i de delar som handlar om ökad lokal samverkan/systemledning mellan regionernas och kommunernas primärvård och andra berörda verksamheter och aktörer.

Kommentar till förslag 15.1: Ett program för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga bör presenteras som en delkomponent i genomförandet av den nationella folkhälsopolitiken och ges en pedagogisk uppgift att intressera samhällsaktörer, politiker och allmänhet för det bredare arbetet att skapa samhälleliga förutsättningar för god och jämlik hälsa hos hela befolkningen inom en generation.

Kommentar till förslag 15.2: Insatser i programmet för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga bör integreras i och på så sätt påskynda omställningen till Nära vård, särskilt i de delar som handlar om ökad lokal samverkan/systemledning mellan regionernas och kommunernas primärvård och andra berörda verksamheter och aktörer, t.ex. tandvården, socialtjänsten, skolan och dess elevhälsa, annan kommunal verksamhet, företagshälsovården, den specialiserade vården samt med aktörer inom det civila samhället och genom samordningsförbunden. Inom ramen för samverkan är det viktigt att det hälsofrämjande och förebyggande arbetet prioriteras.

Regeringen bör därför i överenskommelser med SKR lägga ytterligare medel som säkerställer möjligheterna till utveckling av nya arbetssätt för det lokala tvärsektoriella arbetet för god och jämlik hälsa.

Regeringen bör därtill fullfölja den politiska beredningen av *SOU 2020:19 God och nära vård, En reform för ett hållbart hälso- och sjukvårdssystem* samt *SOU 2021:34 Börja med barnen! En sammanhållen god och nära vård för barn och unga*

Kommentar till förslag 15.3: Förslaget att ge Länsstyrelserna i uppdrag att stödja kommunerna i genomförandet av programmet stöds.

2. Synpunkter Division Primärvård

Allmänna reflektioner:

Utredningens förslag kan ge en bättre vård och ett bättre omhändertagande av personer skadligt bruk och beroende av narkotika. Detta kräver dock en stor omställning av vården och omhändertagandet. Tänker att riskbrukssköterskorna som finns på alla vårdcentraler i framtiden kan fungera som samordnare/vårdkontakt och en första väg in i vården

Stor utmaning för små kommuner med stort geografiskt avstånd. Bra med specialister som vissa dagar kan åka runt till vårdcentraler som det nämndes i utredningen

Viktigt också att ställa om till en större flexibilitet för att möta patienten när de tar kontakt och är motiverade till vård och behandling. Detta är väldigt viktigt!

Vidare står det någonstans i utredningen att personer avhåller sig från att söka vård pga att man är rädd för rättsliga efterverkningar. Tänker att körkortsfrågan kan bli ett problem pga läkarnas anmälningsplikt när det gäller alkohol förmodligen omfattar även droger och kan bli ett hinder för vissa att söka hjälp.

Viktigt som man skriver, att det i utbildningar obligatoriskt skall ingå kunskap omkring droger och alkohol. Kanske även dags för en egen specialitet med specialistutbildning?

- **14.5.5** Viktigt att kommun och region faciliterar ett ökat engagemang från civilsamhället i frågor som rör prevention och förebyggande insatser.

- **14.5.6** Den regionalt som kommunalt drivna primärvården har ett stort ansvar i att jobba förebyggande och detta arbete behöver utföras i samverkan. Detta arbete har på sina håll kommit igång därför är det viktigt att det skapas ekonomiska förutsättningar för att bibehålla de aktiviteter som skapats men och också för att utveckla arbetet vidare. Kostnadskrävande och tidskrävande men nödvändigt. Viktigt med bredd på utbildningar så alla inom vården har möjlighet att uppmärksamma eventuell problematik och inte hamnar i situationer då man konstaterar "att det inte är mitt bord".

- **15.2.1** Mycket välkommet med inrättandet av MiniMaria mottagningar.

- **16.4.1** ser detta som ett bra förslag som inte bara förbättrar tillgängligheten utan också ökar kvaliteten i råd och stöd. Detta kräver dock resurstillskott och kompetensutveckling av personal.

- **16.5** Hälso och sjukvården ansvar för vård och behandling. Omställning, resurser, utbildningar viktigt. Det är stor omställning. Kan erfarenheter hämtas från kampanjen "Kunskap till praktik" då utbildningar och implementering inom alkoholområdet ägde rum?

- **16.10.4** Vill även lyfta gruppen med intellektuell funktionsnedsättning som en särskilt utsatt grupp med behov av anpassade behandlingar. Behövs samverkan mellan kommuner för att tillhandahålla detta? Svårt för små kommuner med ett litet patientunderlag.

- **24.2.4** Det är en stor utmaning för vårdcentralerna i dag med tanke bristen på läkare i primärvården.

3. Synpunkter från Smittskydd och vårdhygien

- Förslaget om ändring i sprututbyteslagen är bra. Den nuvarande skrivningen om att sprutor ska ersättas en mot en är ett hinder. Det är också bra att man i vissa fall kan lämna ut sprutor till personer yngre än 18 år.

- Bra förslag att anta en särskild lag kring naloxon eftersom det har varit omöjligt att öka tillgången på annat sätt.

4. Synpunkter från Division psykiatri och habilitering

Sammanfattning:

Instämmer huvudsakligen i utredningens bedömningar och förslag. Förslaget är efterlängtat och välbehövligt för den del av befolkningen som den berör. Vår uppfattning är att skiftet till det skadereducerande perspektivet; där insatser, program och policyer som utan krav på drogfrihet syftar till att minska de hälsomässiga, sociala och ekonomiska skadorna av narkotikaanvändning för individer och samhället, samt att öka livskvaliteten för enskilda är av stor betydelse för dem det berör. Det kanske också blir det som utmanar oss i organisationerna mest och som kräver en attitydförändring.

Det är särskilt angeläget att barn och unga uppmärksammas och att vi i allmänhet vågar se och erkänna att det är ett problem för att vi tillsammans ska kunna sätta in åtgärder så kraftfullt som det bara går. Förslagen tydliggör vem som ansvarar för vad vilket är nödvändigt för att ett ansvarstagande ska träda in från verksamheters håll.

En övergripande reflektion är att det är en fokusflyttning från kommunal verksamhet till regionens verksamheter i stora delar och detta förutsätter att erforderliga beslut i samsjuklighetsutredningen fattas. SOU 2023:62 har svårt att stå på egna ben utan stöd av Samsjuklighetsutredningen och de förslag som den innebär.

Vissa farhågor kring kompetens- och resursbrist kan identifieras men med en förhoppning om att vi tillsammans kan göra skillnad och då åstadkomma något större och bättre finns och kan överbrygga den farhågan.

- Kapitel 14 Förslag för att stärka förutsättningarna för narkotikaförebyggande arbete

I kapitel 14 föreslås bland annat att en rad olika myndigheter och samhällsaktörer arbetar med att öka kunskapen inom området. Detta ser vi som ytterst nödvändigt. Stigmatiseringen inom detta område är stort och omges av många värderingar och ytterst okunskap.

Förslag: Att beroendekunskap blir en obligatorisk del i utbildningar på alla nivåer ser vi som viktigt för att nå den kunskapsutveckling som denna omställning kräver.

- Kapitel 27 Robusta strukturer för kunskap, forskning samt kunskapsbaserad vård, stöd och skadereducering.

Föreslås bland annat att Socialstyrelsen ska ansvara för uppföljning, analys och kunskap om stöd, vård och skadereducering ska förtydligas och att ett nationellt forskningscentrum ska inrättas. Detta är oerhört viktigt.

Förslag: Att detta förankras med kunskapsstyrningsorganisationen, lokala programområden och verksamheter för att nå implementering, förankring och utveckling där det behöver ske. Nära och i samarbete med dom som verksamheterna finns till för.

5. Synpunkter från Läkemedelsavdelningen

Författningsförslag 10 § (sidan 50) samt punkt 20.7 (sidan 637-638).

- Det kommer att vara en utmaning att tillgodose att alla personer som den hanteringsansvarige delegerar uppgiften att förvara, administrera och överlämna naloxon till, genomgår godkänd utbildning.
  - Hur länge ska genomgången utbildning vara giltig, ny kunskap samt nya preparat kan tillkomma.
-